

РОЗДІЛ 8. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК: 343.851

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.3.1>

СТАН ТА МОЖЛИВІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ВУЛИЧНІЙ НАСИЛЬНИЦЬКІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ: ЗВЕДЕНІ РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРТНОГО ОПИТУВАННЯ

Бабійчук В.С.,

*аспірантка кафедри кримінально-правової політики,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
консультант Касаційного цивільного суду
ORCID: 0000-0002-6536-9939
e-mail: valentynababiychuk99@gmail.com*

Бабійчук В.С. Стан та можливі заходи запобігання вуличній насильницькій злочинності в Україні: зведені результати експертного опитування.

Проаналізовано результати емпіричного дослідження вуличної насильницької злочинності, проведеного методом експертного опитування працівників Національної поліції України, прокуратури, Служби безпеки України, адвокатури, судової системи та пробації. З'ясовано найпоширеніші сценарії епізодів вуличного насильства, охарактеризовано осіб, які найчастіше зустрічаються серед вуличних правопорушників та серед потерпілих від вказаної групи правопорушень. Зауважено певну сталість «портрету» вуличного насильницького злочинця, що є більш архаїчним, порівняно з більш сучасним проявом – «онлайн» криміналітету. Наведено міркування щодо просторово-часової та сезонної динаміки вуличної насильницької злочинності, а також фактор впливу психоактивних речовин на неї. З'ясовано фахову думку щодо непрямого впливу Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022 № 2114-IX на динаміку вуличної насильницької злочинності. На основі відповідей експертів наведено проблемні аспекти досудового розслідування. Узагальнено найпоширеніші причини недопустимості доказів та пов'язані з питаннями кваліфікації складності. Наведено думку експертів щодо впливу введення комендантської години на рівень вуличного насильства, а також стабілізаційних відключень вуличного освітлення. З'ясовано, які загальносоціальні, спеціально-кримінологічні заходи та індивідуально-профілактичні методи могли б потенційно знизити рівень вуличного насильства. Висвітлено думку фахівців щодо валідності урбаністичної профілактики вуличної злочинності, зокрема дієвість ключових положень «теорії розбитих вікон», CPTEd, контраверсійної методики планування громадського простору «ворожа архітектура». З'ясовано думку експертів щодо ефективності систем «Розумне місто», «Безпечне місто» з огляду на оперативний досвід інтегрування. Зауважено певні розбіжності між результатами опитування та офіційними статистичними даними Генеральної прокуратури. Підтверджено гіпотезу про значення просторового середовища міста як детермінаційного фактора вуличної злочинності.

Ключові слова: урбаністична кримінологія, профілактика вуличної насильницької злочинності, досудове розслідування, кримінальний процес, кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.

Babiychuk V.S. The state and possible prevention measures of street violent crime in Ukraine: consolidated results of an expert survey.

This article presents an analysis of the findings from an empirical study of street violent crime in Ukraine, conducted through an expert survey of practitioners from the National Police of Ukraine, the Prosecutor's Office, the Security Service of Ukraine, the Bar, the judiciary, and the probation service. The study identifies the most prevalent scenarios of street violence episodes and characterises the individuals most commonly encountered among street offenders and victims of this category of offences.

A notable consistency is observed in the «profile» of the street violent offender – a profile that remains comparatively archaic when juxtaposed with the more contemporary manifestation of criminal activity in the online environment. The article examines the spatiotemporal and seasonal dynamics of street violent crime, as well as the role of psychoactive substance use as a contributing factor. Expert opinion is elicited regarding the indirect impact of the Law of Ukraine «On Ensuring the Participation of Civilians in the Defence of Ukraine» dated 3 March 2022, № 2114-IX, on the dynamics of street violent crime. Drawing on respondents' answers, the article identifies problematic aspects of pre-trial investigation, consolidates the most common grounds for the inadmissibility of evidence, and outlines qualification-related difficulties encountered in practice. Expert assessments are presented concerning the effect of the curfew regime on the level of street violence, as well as the consequences of stabilisation-related street lighting outages. The study further determines which general social, specifically criminological, and individual preventive measures could potentially reduce the level of street violence. Specialist opinion is examined regarding the validity of urban crime prevention approaches – in particular, the efficacy of the core tenets of the «broken windows» theory, CPTED, and the controversial public space design methodology known as «hostile architecture». Expert views on the operational effectiveness of «Smart City» and «Safe City» systems, as informed by practical experience of their integration, are also explored. Certain discrepancies between the survey findings and official statistical data published by the Office of the Prosecutor General are noted. The hypothesis regarding the significance of the urban spatial environment as a determinant of street crime is confirmed.

Key words: urban criminology, broken windows theory, prevention of street violent crime, pre-trial investigation; criminal procedure.

Постановка проблеми. Теоретичні аспекти вивчення злочинності покликані пояснити досліджуване явище, однак без відповідної емпіричної складової кримінологічне пізнання ризикує набутти абстрактного та статичного характеру. Натомість найдинамічніше на тенденції у злочинному світі реагує саме правоохоронна практика. Вдале поєднання емпіричної та теоретичної складових дозволяє надати отриманим під час дослідження новим знанням практичної цінності, перетворивши їх на дієвий інструмент протидії злочинності.

Мета дослідження: з'ясувати експертну думку щодо стану та можливих заходів запобігання вуличній насильницькій злочинності, зробити узагальнення та сформулювати відповідні висновки.

Стан опрацювання проблематики. Теоретичним підґрунтям дослідження слугують теорії урбаністичної кримінології: «розбитих вікон» (J.Q. Wilson, G. Kelling), концепція CPTED (C.R. Jeffery, O. Newman, T. Crowe), концепції ситуаційного запобігання злочинності (R. Clarke, M. Felson) та теорія рутинної діяльності (зустр. також «активності») (L. Cohen, M. Felson).

Аспекти запобігання вуличній злочинності досліджували також українські кримінологи: Півень А.В., Негода А.С., А.М. Бабенко, Б.М. Головкін, Бойко В.В., Богатирьов І.Г., Кисильов М.О., Беліков К.А., Козич І.В., Кріцак І.В., Федчак І.А., та ін.

Вклад основного матеріалу. Методологічним підґрунтям анонімного анкетування фахівців у галузі права стало узагальнення релевантної практики Верховного Суду, дослідження законодавства, доктрини, а також особисте спілкування із судьями, адвокатами та працівниками поліції з метою дослідження їх експертної думки, що у сукупності дозволило надати теоретичним концепціям урбаністичної кримінології орієнтованості на практику задля пошуку можливих шляхів вирішення заданої проблематики, формулювання конкретних рекомендацій.

У опитуванні, проведеному методом анкетування, узяли участь 190 осіб зі стажем роботи не менше двох років за відповідним фахом, анкета містила 31 запитання (допоміжні питання, закриті, напівзакриті, запитання з можливістю надати розгорнуту відповідь та дихотомічні питання) [1, с. 56-57], охоплюючи такі тематичні блоки: 1) сценарії та локації вуличного насильства; 2) суб'єктний склад; 3) вплив ситуативних і середовищних факторів; 4) процесуальні виклики; 5) запобігання та профілактика. Обробку даних здійснено методами описової статистики; розгорнутих відповідей – методом контент-аналізу [2, с. 15]. Мета опитування включала збір інформації про об'єктивні факти професійного досвіду та суб'єктивне ставлення респондентів до заданої проблематики [3, с. 551].

Варто зауважити, що при аналізі вуличної злочинності як високолатентного явища неформальний збір даних відіграє важливу роль для заповнення «статистичної прогалини», адже офіційна

звітність, яка обмежується нормативно визначеним переліком показників, не дозволяє сформува-ти дещо об'єктивніше уявлення про актуальний стан злочинності, постаючи здебільшого показником результативності поліцейської практики [4, с. 146, 148; 5, с. 6].

З метою виявлення найпоширеніших сценаріїв епізодів вуличного насильства та ідентифікації віктимологічного профілю респондентам було запропоновано обрати серед заданих варіантів найпоширеніші сценарії епізодів вуличного насильства. Думки опитаних експертів розподілилися так: 1) конфлікт, спричинений вживанням алкоголю чи психоактивних речовин 73,9 %; 2) конфлікт без конкретної причини за участі імпульсивних, агресивних та осіб з низьким рівнем самоконтролю 56,4 %; 3) бажання швидкого збагачення, зумовлене низьким рівнем (відсутністю) доходу 28,2 %; 4) конфлікт між знайомими/малознайомими з особистих (побутових) причин 27,1 %; 5) спонтанний конфлікт між незнайомцями 27,1 %; 6) відтворення злочинних сценаріїв неповнолітніми (молоддю) під впливом навіювання аудіо-візуальними медіапродуктами насильницьких моделей поведінки (бойовики, кримінальні драми, «трукрайм» подкасти) 25,5 %; 7) бажання продемонструвати умовну фізичну «мужність» перед потенційним статевим партнером (значимим оточенням) 14,9 %; 8) сутички конкуруючих груп: субкультур, підлітків, банд 13,8 %; 9) необхідність підтримати власний імідж, прагнення психологічного самоствердження 11,7 %; 10) прагнення індивідом перевірити себе на спроможність піти на ризик, скоївши злочинне посягання, уникнувши при цьому покарання 10,6 %. Один із респондентів надав розгорнуту відповідь, зазначивши, що низький рівень поваги до працівників поліції та впевненість у своїй безкарності впливає на рівень злочинності.

На питання анкети «Чи спостерігаються у потерпілих від вуличних правопорушень такі особливості:» експерти відповіли: 1) стан сп'яніння 43,5 %; 2) відсутні особливі риси, стати жертвою може будь-хто 19,9 %; 3) віктимна (нехтування заходами самобезпеки) або конфліктна\провокативна поведінка 15,1 %; вік, 18-24 років 15,1 %; вік, 25-34 років 15,1 %; 4) стать, переважно чоловіки 12,9 %; 5) вік, 35-44 років 11,8 %; 6) загальна фізична слабкість потерпілого 10,2 %; 7) неповнолітні 9,7 %; 8) зазвичай випадковий перехожі 8,1 %; вік, 45-54 років 8,1 %; 9) особи з фізичними\ментальними порушеннями 7,5 %; 10) візуальний імідж значного матеріального достатку потерпілого 6,5 %; 11) похилий вік 5,4 %; стать, переважно жінки 5,4 %; 12) вік, 55-64 років 1,6 %.

Отже, «кримінологічний сюжет» вуличного насильства пов'язаний із вживанням алкоголю чи психоактивних речовин; не має конкретної причини, оскільки провокується імпульсивними та агресивними особами з низьким рівнем самоконтролю; нерідко злочинною «підставою» вуличного насильства постає бажання швидкого збагачення, зумовлене низьким рівнем (відсутністю) доходу.

Найвищий ризик стати жертвою вуличного насильницького злочину мають особи, які знаходяться у стані сп'яніння. Значна кількість експертів (умовно кожен п'ятий респондент) вказали на те, що у жертви відсутні виняткові риси, тобто потенційно стати жертвою вуличного злочину може будь-хто, а вуличному насильству притаманний ситуативний характер. Однак, стати жертвою вуличного злочину вищу ймовірність має чоловік віком від 18 до 34 років, ризики також підвищує нехтування заходами самобезпеки або конфліктна\провокативна поведінка. Зазначене потребує принципового застереження: ідентифікація поведінкових або ситуативних факторів ризику є інструментом профілактики, а не намаганням перекласти відповідальність на потенційного потерпілого. Виявлені під час опитування характеристики покликані окреслити об'єктивні фактори підвищеного ризику, які можна трансформувати в усвідомлені заходи індивідуальної профілактики.

У аспекті впливу на злочинність вживання речовин нами було поставлено питання «Який вплив уживання психоактивних речовин на динаміку вуличного насильства?», на яке експерти відповіли: вирішальний (понад 70% випадків) 15,5 %; значний (40–70%) 44,9 %; помірний (20–40%) 16,6 %; незначний (менше 20%) 3,7 %; складно відповісти (19,3 %). Отже, експерти схильні вважати, що вплив психоактивним речовин є значним фактором.

Натомість аналіз офіційних статистичних даних Генеральної прокуратури демонструє дещо іншу картину: більшість вуличних правопорушень здійснюється у тверезому стані, однак частка правопорушень, здійснених у стані алкогольного сп'яніння, залишається значною; частка правопорушень, скоєних у стані наркотичного сп'яніння, – незначною [6].

На питання «Які категорії осіб найчастіше зустрічаються серед вуличних правопорушників?» фахівці відповіли: нарко- \ алко- залежні (66,7 %); чоловіки 18–24 років (37,6 %); чоловіки 25-34

роки (34,4 %); неповнолітні (33,3 %); особи без постійної зайнятості (27,4 %); чоловіки 35-44 років (21,5 %); працездатні, які не працюють та не навчаються (18,3 %); чоловіки 45-54 років (10,8 %); організовані групи (9,1 %); особи без визначеного місця проживання (8,6 %). Отже, портрет вуличного правопорушника має провідні риси: чоловік віком 18–24 років, наявність у нього залежностей від речовин.

На запитання нашої анкети «Які заходи потенційно могли б знизити рівень вуличного насильства?» експерти відповіли: збільшення кількості камер спостереження (57,9 %); покращення якості вуличного освітлення, зокрема використання блакитного освітлення (чинить заспокійливий вплив; яскравіше освітлюють простір) 50,3 %; посилення патрулювання (32,8 %); заходи, спрямовані на підвищення довіри до правоохоронних органів та судової системи, а також забезпечення невідворотності покарання (31,7 %); постійна зайнятість підлітків у позашкільний час (позашкільні освітні заходи, гуртки, спортивні секції) 30,1 %; посилення обмежень, пов'язаних з продажем алкоголю (за віком, у вечірні години) 26,8 %; психологічно-освітні заходи, спрямовані на виховання взаємоповаги та соціальної відповідальності для населення (21,9 %). профілактика для ризик-груп вуличного насильства, тобто правопорушників (20,2 %); роз'яснення потенційних ризиків для ризик-груп вуличного насильства, громадян (12 %); архітектурне перепланування середовища (недобудов, ділянок з низьким соціальним контролем) 11,5 %. Дехто з опитаних вказав на необхідності запровадження більш суворих санкцій за злочини.

Доцільним у контексті урбаністичної профілактики злочинності та підсилення валідності урбаністичних теорій запобігання злочинності постає аспект належного вуличного освітлення. На питання анкети «На скільки, на Вашу думку, якість або колір вуличного освітлення впливає на рівень вуличного насильства?» Відповіді розподілилися: суттєвий вплив (58,8 %); незначний вплив (28 %); взагалі не впливає (13,2 %). На питання анкети «Чи вплинуло введення комендантської години на рівень вуличного насильства?» респонденти-фахівці відповіли: так, суттєвий вплив (16,9 %); вплив незначний (20 %); сприяло зменшенню кількості злочинів (23,5 %); сприяло збільшенню кількості злочинів (3,3 %) складно оцінити (36,3 %). На питання: «Як вплинули стабілізаційні відключення вуличного освітлення?» відповіли: збільшили ризики, пов'язані з вуличним насильством (42,1 %); зменшили ризики, пов'язані з вуличним насильством (6 %); не вплинули (13 %); складно відповісти (38,9 %).

Також експерти частково погодилися із запропонованою нами тезою, відповідаючи на питання анкети «Чи погоджуєтесь з тезою, що знизити загальну агресію населення та рівень вуличного насильства можливо засобами просторового планування (озеленення; виховання культури сортування сміття; мінімізація шумового забруднення міста; мінімізація домінування у дизайні бетонно-металевих конструкцій; посилення контролю за ділянками вулиць, де легше скоїти правопорушення та залишитися непоміченим тощо)?», надавши такі відповіді: «так» (38,9 %); «ні» (15,1 %); «складно відповісти» (43,8 %), також було зазначено, розгорнуту відповідь: «скоріше так, зокрема мінімізація ділянок вулиць, де легко скоїти правопорушення та залишитися непоміченим тощо».

На запитання нашої анкети: «Системи «Розумне місто», «Безпечне місто» продемонстрували на практиці свою ефективність?» 41,8% експертів-респондентів відповіли «так», 45,1% опитаних зазначили, що системи не інтегровані в роботу; 13,2% надали відповідь «ні». Результати наштовхують на думку про необхідність удосконалення наявного функціоналу систем, а також подальшого підключення структурних одиниць правоохоронних органів для надання відповідної технологічної підтримки працівникам в умовах кадрового дефіциту. На запитання анкети «Чи вважаєте Ви, що «теорія розбитих вікон» має сенс (занедбане середовище сигналізує громадянам про низький рівень соціального контролю за територією та розв'язує руки для антисоціальної діяльності\вандалізму)» відповіли: так (72,7 %); ні (22,4 %); важко відповісти (0,5 %); 50 на 50 (0,5 %); інше (3,9 %).

Опитування експертів також дозволило скласти уявлення щодо геопросторового фактору вуличного насильства, на питання «Переважає дислокація епізодів вуличного насильства:» відповіли: спальні райони (68,6 %); віддалені райони (57,8 %); промислова зона (33 %); центр міста (22,2 %); передмістя (18,9 %). На запитання анкети «Найчастіше фіксуються епізоди вуличної злочинності:» експерти відповіли: поблизу барів/клубів (67,2 %); віддалені або погано освітлені ділянки (недобудови, занедбані території) (61,8 %); прибудинкова територія житлової забудови (39,8 %); парки та рекреаційні зони (32,3 %); підземні переходи, паркінги (23,1 %); транспортні вузли (12,4 %). На питання «Чи існують стабільні «криміногенні епіцентри» ?» «Так» відповіли

31,5 % респондентів, «Ні» (10,9 %), утрималися від відповіді (57,6 %). Результати опитування свідчать про наявність виразних закономірностей у просторовому розподілі злочинності.

Водночас щодо ситуативної прив'язки епізодів насильницьких правопорушень зазначимо таке. На питання анкети «Чи спостерігали Ви зростання рівня насильницьких правопорушень у вихідні\святкові дні?» 54,3 % респондентів відповіли «так»; «ні» – 9,1 %; не змогли визначитися – 36,6 % експертів. У контексті питання «Пікові періоди викликів у зв'язку із епізодами вуличного насильства (до введення комендантської години) ?» відповіді розподілилися: ранкові години (6:00–12:00) 4,4 %; активні робочі години (12:00–18:00) 4,4 %; вечір (18:00–22:00) 62,8 %; ніч (22:00–02:00) 61,2 %; період найнижчої добової активності населення (02:00–06:00) 9,3 %.

Щодо сезонних коливань злочинності:

Чи спостерігали позитивну або негативну динаміку у структурі насильницьких правопорушень у залежності від сезонної активності населення?	
період зимових свят – зростання 35,5 %	період зимових свят – спадання 2,2 %
літні відпустки – зростання 23,7 %	літні відпустки – спадання 4,8 %
повернення студентів до навчання (осінь) – зростання 10,8 %	повернення студентів до навчання (осінь) – спадання 2,7 %
канікули у школярів – зростання 9,7 %	канікули у школярів – спадання 3,2 %
періоди, пов'язані із загальноміськими заходами (концерти, фестивалі, ярмарки, спортивні змагання) – зростання 23,7 %	періоди, пов'язані із загальноміськими заходами (концерти, фестивалі, ярмарки, спортивні змагання) – спадання 5,4 %

Водночас результати опитування щодо стану вуличної насильницької злочинності вселяють оптимізм, оскільки чітко окреслених змін у напрямку зростання кількості випадків застосування вогнепальної зброї у вуличних сутичках за останні два роки експертами не відзначено. Прийняття Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022 № 2114-IX поки що суттєво не вплинуло на рівень вуличного насильства із застосуванням вогнепальної зброї, натомість зі згаданим нормативно-правовим актом пов'язували безліч побоювань та вбачали виклики для громадського порядку.

Перейдемо до аналітики процесуального блоку опитування. На питання «Які труднощі виникають під час досудового розслідування?» відповіді розподілилися так: відсутність відео з камер спостереження (60,5 %); неявка свідків (47,6 %); відмова потерпілого (його представника) від обвинувачення (32,4 %); надмірне навантаження та обмежені людські ресурси (29,2 %); складнощі для сторін, пов'язані з порядком збирання доказів (22,2 %); неповнолітні потерпілі (батьки прагнуть уникнути вторинної віктимізації та не повідомляють обставини) 21,1 %; недопустимість чи неналежність доказів (20,5 %). На інше, дотичне питання «Конкретизуйте найпоширеніші, на Вашу думку, причини недопустимості доказів»: проживання свідків не за місцем реєстрації (зміна місця проживання, у т. ч. виїзд за межі України) у контексті ч. 4 ст. 95 КПК (33,5 %); показання з чужих слів (33 %); надання свідками пояснень телефоном (26,3 %); порушення процедури одержання доказів (23,5 %); неналежне процесуальне оформлення ходу та результатів СРД/НСРД (15,1 %); порушення прав та свобод людини при проведенні процесуальної дії (11,7 %). Респонденти у межах питання також зазначили, що поліція умисно допускає помилки. На питання анкети «Пов'язані з питаннями кваліфікації складнощі виникають під час:» відповіді респондентів на запропоновані у опитувальнику варіанти розподілилися так: питання, пов'язані зі зміненням станом свідомості (31,1 %); питання умислу (29,4 %); визначення характеру насильства (25,4 %); відмежування незакінченого замаху від закінченого (19,8 %); розмежування складів за ст. 186 та 187 ККУ (15,8 %); розмежування складів за ст. 185 та 186 ККУ (15,8 %); розмежування складів за ст. 115 та 121 ККУ (13,6 %); розмежування ч. 2 ст. 121 та 118 (124) ККУ (13 %).

Висновки. Зведені результати опитування демонструють актуальність провідних урбаністичних теорій злочинності (наприклад, просторової концентрації злочинності «hot spot policing crime mapping [11]»), водночас, попри значну підтримку іншої відомої концепції «теорії розбитих вікон», експерти не

підтримали припущення про можливість потенційно знизити рівень вуличного насильства засобами архітектурного перепланування середовища (з акцентом на недобудови, ділянки з низьким соціальним контролем) – лише 11,5 % експертів обрали таку відповідь у анкеті, що може свідчити про недостатню зацікавленість «практиків» теоретичними аспектами кримінологічного знання.

На основі зібраних даних вдалося скласти загальне уявлення про актуальний стан вуличної насильницької злочинності в Україні, однак результати слід інтерпретувати, ураховуючи важливе застереження: вибірка обмежувалася регіонально (переважають міста: Київ, Харків) та відомчо (у структурі вибірки домінують працівники поліції та пробації). Узагальнення результатів опитування дає підставу для формулювання таких висновків.

Провідними криміногенними детермінантами вуличної злочинності постає вживання психоактивних речовин у поєднанні з низьким рівнем самоконтролю, а також певні ситуативні, соціально зумовлені, чинники.

Підвищений ризик стати потерпілим від вуличного правопорушення мають особи, які перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Просторова концентрація вуличних правопорушень спостерігається: поблизу барів/клубів; у віддалених або погано освітлених ділянки (недобудови, занедбані території); підвищеним ризиком характеризується також прибудинкова територія житлової забудови; парки та рекреаційні зони; підземні переходи, паркінги. Вказане підсилює валідність урбаністичного підходу до кримінологічного аналізу вуличної злочинності та розробки системи профілактичних заходів.

Експерти з досвідом оперативної роботи понад два роки переважно погоджуються з тезою про існування стабільних «криміногенних епіцентрів».

Фахівці відзначають актуальність ключових тез «теорії розбитих вікон» (72,7 %), що у свою чергу створює підґрунтя для просування підходів CPTED до організації простору як методу профілактики правопорушень.

Ключові запобіжні заходи у сфері профілактики вуличної злочинності: збільшення кількості камер спостереження; покращення якості вуличного освітлення, зокрема використання блакитного освітлення (чинить заспокійливий вплив; яскравіше освітлюють простір); посилення патрулювання; заходи, спрямовані на підвищення довіри до правоохоронних органів та судової системи, а також забезпечення невідворотності покарання; постійна зайнятість підлітків у позашкільний час (позашкільні освітні заходи, гуртки, спортивні секції); посилення обмежень, пов'язаних із продажем алкоголю (за віком, у вечірні години).

Введення комендантської години стало одним із чинників спаду вуличної злочинності.

Системи «Розумне місто», «Безпечне місто» продемонстрували на практиці свою ефективність, однак недостатньо інтегровані в роботу.

Зростання рівня насильницьких правопорушень спостерігається у вихідні\святкові дні.

Піковими періодами викликів у зв'язку із епізодами вуличного насильства (до введення комендантської години) є вечір (18:00–22:00) та ніч (22:00–02:00) 61,2 %.

Позитивна динаміка у структурі насильницьких правопорушень спостерігається у період зимових свят, літніх відпусток, а також у періоди, пов'язані із загальноміськими заходами (концерти, фестивалі, ярмарки, спортивні змагання).

Прийняття Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» від 03.03.2022 № 2114-IX наразі суттєво не вплинуло на рівень вуличного насильства із застосуванням вогнепальної зброї.

Системними процесуальними бар'єрами при розслідуванні досліджуваної категорії посягань є: відсутність відео з камер спостереження; неявка свідків; відмова потерпілого (його представника) від обвинувачення.

Найпоширеніші причини недопустимості доказів: проживання свідків не за місцем реєстрації (зміна місця проживання, у т. ч. виїзд за межі України) у контексті ч. 4 ст. 95 КПК України; показання з чужих слів; надання свідками пояснень телефоном.

Пов'язані з кваліфікацією складнощі: змінений стан свідомості; питання умислу; визначення характеру насильства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зінчина О.Б. Організація та проведення соціологічних досліджень: конспект лекцій для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної форми навчання всіх спеці-

- альностей/ Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2025. 117 с. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/73953/1/2025%20Репоз.%20216Л%20Зінчина%20О.%20Б.pdf> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Пономарьова Н.О., Голиш І.Є. Основи опрацювання статистичних даних. Навчальний посібник. Харків, 2025. 171 с. рис. 56, табл. 22. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/6110f6c8-f2ed-4ce4-8270-1689bb9eecd9> (дата звернення: 10.03.2026).
 3. Забарний М.М. Інформаційні технології збору та аналізу кримінологічної інформації: теоретико-прикладний аспект. *Юридична наука*. 2019. № 9 (99). С. 548–555. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/issue/view/11/16> (дата звернення: 10.03.2026).
 4. Кулик О.Г. Статистика злочинності як джерело кримінологічної інформації: теоретичний аспект. *Наука і правоохоронна*. 2017. № 2 (36). С. 144-150. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nip_2017_2_23.pdf (дата звернення: 10.03.2026).
 5. Victor R Jupp. *Methods of Criminological Research*. London and New York: Routledge, 2002. 206 p. URL: <https://www.ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/22895/1/160.pdf.pdf> (last accessed: 10.03.2026).
 6. Статистична інформація Генеральної прокуратури України про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://new.gr.gov.ua/ua/posts/statistika> (дата звернення: 11.03.2026).
 7. Donnelly P.G. Newman, Oscar: Defensible Space Theory. *Sociology, Anthropology, and Social Work Faculty Publications*. 2010. Paper 30. URL: https://ecommons.udayton.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1026&context=soc_fac_pub (last accessed: 11.03.2023).
 8. Wilson J.Q., Kelling G. Broken Windows: The Police and Community Safety. *Atlantic Monthly*. 1982. Vol. 249, № 3. P. 29–38. URL: [http://faculty.washington.edu/matsueda/courses/587/readings/Wilson%20and%20Kelling%20\(1982\).pdf](http://faculty.washington.edu/matsueda/courses/587/readings/Wilson%20and%20Kelling%20(1982).pdf) (last accessed: 11.03.2023).
 9. Сметаніна Н.В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології: монографія / за заг. ред. проф. В.В. Голіни. Харків: Право, 2016. 192 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/18106> (дата звернення: 11.03.2025).
 10. Головкін Б.М. Як стають жертвами злочинів. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 136. С. 161-172. URL: <https://www.cceeol.com/search/article-detail?id=519105> (дата звернення: 11.03.2025).
 11. Fedchak I., Kondratiuk O., Movchan A., Poliak S. Theoretical foundations of hot spots policing and crime mapping features. *Social & Legal Studios*. 2024. Vol. 7, №. 1. P. 174–183. URL: https://sfs-journal.com.ua/web/uploads/pdf/Social_and_Legal_Studios_Vol.7_No.1_2024-174-183.pdf (дата звернення: 12.03.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 13.03.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026
Дата публікації: 10.05.2026

© Бабійчук В.С., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0